

L'ESCUMA DE LES LLETRES

LLUÍS A. BAULENAS

James Salter i la llibertat creativa

OCTOGENARIS LLIURES

James Salter –nascut el 1925– va publicar el seu recull de relats *L'última nit* (2005) a punt de fer vuitanta anys, i la seva primera novel·la en més de trenta-cinc anys, *Això és tot* (2013), als vuitanta-vuit. Els llibres han estat publicats aquest any en català per L'altra Editorial i per Empúries, respectivament. Salter, com tants altres escriptors nord-americans contemporanis, s'enfila amunt, per damunt de la seva circumstància personal i del seu temps, i lliga amb els anhels contemporanis dels lectors. Per damunt de l'afany de crònica que caracteritza la literatura nord-americana, tot d'autors en plena senectud fructífera s'arrapen a la creació literària, es donen a l'art de la literatura. I en surten grans mostres com les que hem pogut conèixer, no pas ara, amb els dos esplèndids Salters esmentats, sinó en els darrers anys, que ens han ofert un continu retrobament amb autors nascuts als anys vint (contemporanis de Salter, entre els vius, brillants, hi ha William Kennedy i J.P. Donleavy, però hi havia també Gore Vidal i John Hawkes, entre d'altres).

També cal recordar els nascuts als anys trenta, d'una gran categoria literària. Des de la fredor hermètica i apocalíptica de Thomas Pynchon (1937) fins a la precisió lluminosa de Raymond Carver, Robert Coover i Jerome Charyn, Joyce Carol Oates i altres il·lustres representants dels nascuts en aquesta dècada. Salter, tot i els seus personatges sovint melancòlics, reflexius i un pèl resignats, ens dóna una lliçó d'audàcia creativa extraordinària.

Tot i els seus personatges sovint malenconiosos, reflexius i un pèl resignats, James Salter ens dóna una lliçó d'audàcia creativa a *L'última nit* i *Això és tot*, acabades de publicar en català

JAMES SALTER VA ESCRIURE EL GUIÓ D'EL DESCENS DE LA MORT A FINALS DELS 60, PROTAGONITZADA PER ROBERT REDFORD. PARAMOUNT PICTURES

NINES RUSSES CONTEMPORÀNIES

Des del domini del temps narratiu i de la tècnica (això es veu especialment en els relats de *L'última nit*) decideix prendre's llibertats que ens deixen bocabadats. La més important és la deriva erràtica que sovint imposa als objectius argumentals. Fa un ús gairebé abusiu del punt de vista en tercera persona, que no solament és omniscient, és a dir, que tot ho sap, sinó que es deixa anar pels meandres i afluent creats per ell mateix amb una lleugeresa que sembla abocar el lector a una mena d'estimball vertiginós. Vol arrossegar-lo per tot l'univers de les seves històries. Així, pot anar-se'n de sobte a la vida de l'amic del protagonista, estar-s'hi tant de temps com li plagui i, quan menys t'ho esperes, explorar la vida d'una amiga de l'amic del protagonista.

És apassionant perquè arriba un moment en què, com a lector, quan Salter t'obre una porta nova, un personatge nou, no saps quan s'aturarà... i tornarà al tronc principal. Et deixes endur i ho acceptes (per més que aquella porta que t'ha obert hagi estat magnífica, i tu no te'n voldries anar). A *Això és tot* el que s'explica és tota una vida, i el lector ja sap que no s'ha de preocupar, que mentre l'autor s'enfila i s'enfila per relats col·laterals –veritables narracions dins de la narració– el protagonista de debò s'està esperant per continuar endavant amb tota la paciència. Aquesta proposta és arriscada però honora Salter com a escriptor i sotmet el lector a la pressió dolorosa i joiosa d'haver de decidir si continuen junts (ell i l'autor) fins al final de la lectura. ♦♦

EL NOM, EL MÓN

Cinta

No cal anar a investigar als diccionaris etimològics per descobrir l'origen del nom que proposem avui. Només cal saber que el nom ve de Tortosa, on l'any 1178 un clergue va visitar la catedral i allà se li va aparèixer, enmig d'una gran resplendor, una senyora envoltada d'àngels. Era la nit del 24 al 25 de març i l'aparició es va adreçar al clergue enlluernat i li va dir que era la Mare de Déu i que, com a penyora de l'amor que sentia pels devots de la ciutat de Tortosa, li deixava la cinta que cenyia el seu vestit. Era

una cinta teixida a mà, de dotze pams de llargada, que els representants de l'Església van considerar d'obligada veneració des d'aleshores. Segons sembla van existir dos fragments de la Santa Cinta, el més petit dels quals és a la catedral de Tortosa. La relíquia més gran va desaparèixer durant la Guerra Civil.

La veneració a la Mare de Déu de la Cinta té molt d'arrelament a Tortosa i a les Terres de l'Ebre, i per això són moltes les nenes que reben aquest nom. Cinta, o Maria Cinta, és un nom molt arrelat en

aquesta zona i, en canvi, poc usual a la resta del país. També és freqüent trobar nenes, noies i dones amb aquest nom a la província andalusa de Huelva, ja que Nuestra Señora de la Cinta –també anomenada *la virgen chiquita*– és la patrona de la capital.

Segons la tradició catòlica, per tant, el nom català de Cinta s'explica d'aquesta manera. Ara bé, al món hi ha alguns noms que s'hi assemblen molt, com ara Cynthia, Cindy o també Cinzia... Aquests noms femenins deriven del grec Kynthia, gentilici de Kynthos, una

SILVIA SOLER

UN DELS ORÍGENS DEL NOM CINTA VE DE TORTOSA, I ES REMUNTA A L'ANY 1178

muntanya que hi ha a l'illa de Delos. I encara hi ha una tercera possibilitat per explicar el nom: que sigui, en realitat, un hipocorístic de Jacinta, tal com Cinto ho és de Jacint.

Pel que fa a les referències literàries, el nom d'avui és una bona excusa per descobrir, si encara no ho heu fet, l'escriptora americana d'origen jueu Cynthia Ozick (Nova York, 1928) i el seu estremidor relat titulat *El xal*, publicat en català per *El Cercle de Viena*, amb traducció de Dolors Udina, l'any 2010. ♦♦